

ΤΑ ΚΟΡΙΤΣΙΑ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ: Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

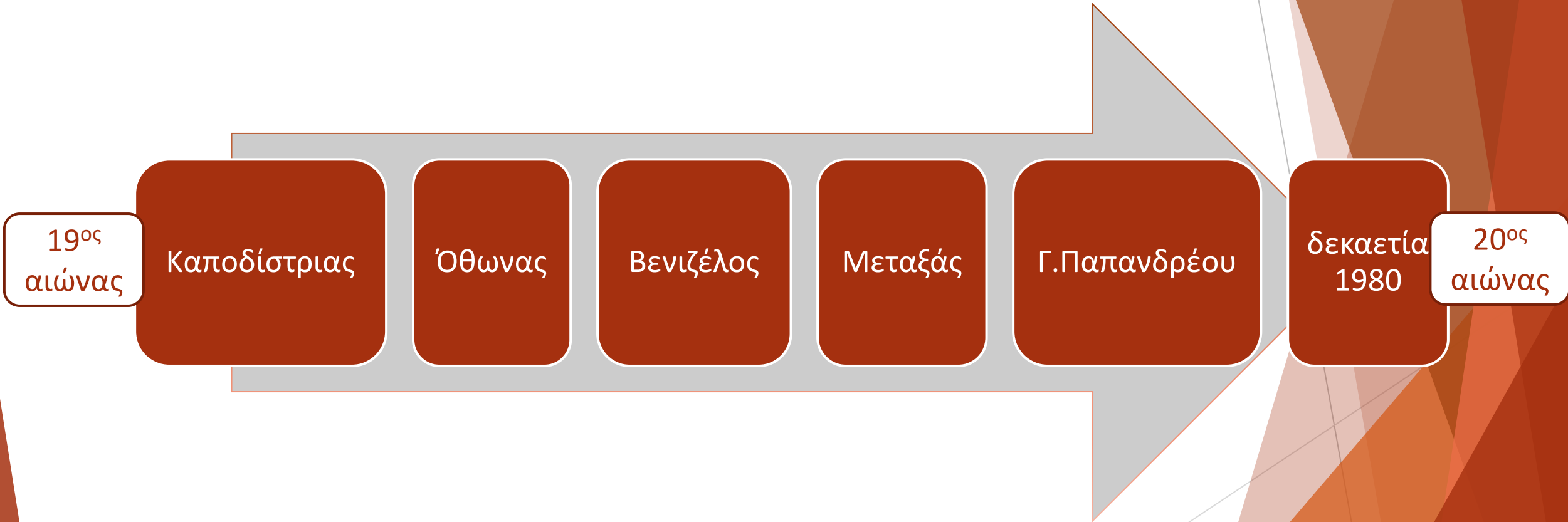
ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ ΚΑΡΑΛΑΓΑ
ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΠΜΣ “ΣΧΟΛΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ” (ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: ΣΧΟΛΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ)

ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΣΤΗ ΣΧΟΛΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ
ΔΙΔΑΣΚΩΝ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΠΑΥΛΟΠΟΥΛΟΣ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2023

Ιστορική Αναδρομή

19^{ος} αιώνας

Πρωτοβάθμια εκπαίδευση

Επί Καποδίστρια

- Κοινή φοίτηση αγοριών και κοριτσιών – περιορισμένος ο αριθμός των κοριτσιών στα σχολεία (Διαμαντής, 2006)
- Ιδιωτικά σχολεία θηλέων για τα κορίτσια εύπορων τάξεων (Μόσχου, 2021)

Επί Όθωνα

- Υποχρεωτική δημοτική εκπαίδευση για όλους
- Απαγόρευση συνεκπαίδευσης (με εξαίρεση στις επαρχίες)
- Σχολεία θηλέων ➡ απλά μαθήματα και αρμόζοντα στη γυναικεία φύση (ραπτική, εργόχειρο, οικιακή οικονομία), εξαίρεση δύσκολων μαθημάτων (Γεωμετρία, Φυσική Πειραματική) (Ζίωγου-Καραστεργίου, 2006)

Τέλος 19^{ου} αιώνα: οι αναλφάβητες γυναίκες υπερέβαιναν το 80%

Δευτεροβάθμια εκπαίδευση

- Καμία κρατική πολιτική για δευτεροβάθμια εκπαίδευση – μόνο ιδιωτικές πρωτοβουλίες

Παρθεναγωγεία

- Προετοιμασία των κοριτσιών για το «ρόλο» τους
- Λίγες ώρες δύσκολων μαθημάτων
- Μικρή διάρκεια σπουδών
- Όχι δικαίωμα εγγραφής στο πανεπιστήμιο
- Στοιχείο ενίσχυσης της προίκας τους (Κλαδούχου, 2005)

Επαγγελματικά Τμήματα

- Κατώτερη επαγγελματική εκπαίδευση
- Μαθήματα: κέντημα, πλύσιμο, μαγειρική, ραπτική, υφαντική
- Εκπαίδευση των κοριτσιών για νοσοκόμες και υπηρέτριες

(Ζίωγου-Καραστεργίου, 2006)

Διδασκαλεία

- Προοπτικές για οικονομική ανεξαρτησία και επαγγελματική δραστηριότητα
- Εκπαίδευση των κοριτσιών για δασκάλες σε σχολεία θηλέων
- Κυρίως θεωρητικά μαθήματα
- Μικρή διάρκεια σπουδών

(Κλαδούχου, 2005)

Τριτοβάθμια εκπαίδευση

- Αδύνατη η πρόσβαση των κοριτσιών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Ελλάδα για πολλές δεκαετίες (Κλαδούχου, 2005)

Σεβαστή Καλλισπέρη

Η πρώτη Ελληνίδα που το 1855, αφού ολοκλήρωσε τη φοίτησή της στη σχολή Χιλ, φοίτησε στη Φιλοσοφική σχολή Σορβόνης

Μαρία Καλοπαθάκη

Το 1886 έγινε δεκτή στην Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου των Παρισίων. Υπήρξε η πρώτη Ελληνίδα γιατρός

Ιωάννα Στεφανόπολι

Υπήρξε η πρώτη φοιτήτρια που το 1890 εγγράφηκε στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών

20^{ος} αιώνας

Πρωτοβάθμια εκπαίδευση

Επί Βενιζέλου

- Εκπαιδευτική μεταρρύθμιση 1913 → πρόταση για εξομοίωση μαθημάτων με λιγότερες ώρες θετικών μαθημάτων για τα κορίτσια λόγω της κόπωσης που μπορεί να προκαλέσουν (Μπουζάκης, 1994)
- Εκπαιδευτική μεταρρύθμιση 1929 → θεσμοθέτηση της συνεκπαίδευσης αγοριών-κοριτσιών και για λόγους ηθικούς (Μπουζάκης, 1994)

Σταθερή αύξηση του ποσοστού των κοριτσιών όλο τον 20^ο αιώνα αλλά σταθερά μικρότερο ποσοστό συγκριτικά με τα αγόρια (Ζίωγου-Καραστεργίου, 2006)

Δευτεροβάθμια εκπαίδευση

Επί Βενιζέλου

- Εκπαιδευτική μεταρρύθμιση 1913: Γυμνάσια Θηλέων και Πρακτικές Σχολές Θηλέων, διαφορετικά μαθήματα για τα κορίτσια: χειροτεχνία, ραπτική, μαγειρική, νοσηλευτική, οικιακή οικονομία και βρεφοκομία (Μπουζάκης, 1994)
- Εκπαιδευτική μεταρρύθμιση 1929: Επαναφορά Παρθεναγωγείων

Επί Μεταξά

- Γυμνάσια και Πρακτικά Λύκεια Θηλέων: πιο συντηρητικός ο χαρακτήρας των σχολείων αυτών (Ζίωγου-Καραστεργίου, 2006)

Επί Γ. Παπανδρέου

- Εκπαιδευτική μεταρρύθμιση 1964: Εξομοίωση εκπαίδευσης των δύο φύλων, εξαίρεση η γυμναστική (ειδική στολή κοριτσιών, ξεχωριστά από αγόρια) (Ζίωγου-Καραστεργίου, 2006)

Δευτεροβάθμια εκπαίδευση

δεκ. 1980

Σύμβαση για
εξάλειψη
διακρίσεων κατά
των γυναικών

Κέντρο Ερευνών
Θεμάτων Ισότητας

Γενική
Γραμματεία
Ισότητας Φύλων

Συμβούλιο
Ισότητας Φύλων

Έντονες δράσεις
Φεμινιστικού
Κινήματος

Τέλη 20^{ου} αιώνα: σημαντικότετη μείωση διαφοράς μαθητών και μαθητριών στην εκπαίδευση (1911: 1 κορίτσι/30 αγόρια – 1980: 1 κορίτσι/1 αγόρι) (Ζίωγου-Καραστεργίου, 2006)

Τριτοβάθμια εκπαίδευση

- 1921: Ανώτερη Γυναικεία Σχολή → πρωτοποριακά μαθήματα: φιλοσοφία, ψυχολογία, ιστορία του πολιτισμού, ιστορία της τέχνης, κοινωνιολογία, στοιχεία πολιτικής οικονομίας, Γυναίκα και Αστικό Δίκαιο (Μπέλλα, 2018)
- Σταδιακή σταθερή αύξηση των γυναικών στις πανεπιστημιακές σχολές με προσανατολισμό κυρίως σε συγκεκριμένους επιστημονικούς τομείς (φιλολογία, ιατρική, καλλιτεχνία)
- Συνεκπαίδευση → σημαντική αύξηση γυναικών στις θετικές κατευθύνσεις με σταθερή όμως υποεκπροσώπηση (Πρωτογεράκη, 2011)

Έως το τέλος του αιώνα τα κορίτσια είχαν φτάσει στο 53% του ελληνικού φοιτητικού πληθυσμού (Κλαδούχου, 2005)

21^{ος} αιώνας

Σύγχρονη εκπαιδευτική πολιτική

Νόμος Υπ' Αριθμ. 4604/ Άρθρο 17

(Εφημερίδα της Κυβερνήσεως 26/3/2019, τ.1, αρ.φ.50)

Προώθηση της ισότητας των φύλων μέσα από την εκπαίδευση και τη μαθησιακή διαδικασία

Πρωτοβάθμια
και
δευτεροβάθμια
εκπαίδευση

στο περιεχόμενο και στη γλώσσα των
προγραμμάτων σπουδών, εγχειριδίων
και κάθε άλλου είδους διδακτικού μέσου

στο περιεχόμενο των δράσεων επαγγελματικού
προσανατολισμού με την ισότιμη ενθάρρυνση μη
στερεοτυπικών επιλογών σταδιοδρομίας από τους
εκπαιδευόμενους/τις εκπαιδευόμενες

στον σχεδιασμό και στην
υλοποίηση σχετικών
προγραμμάτων
ευαισθητοποίησης και
επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών

σε όλα τα επίπεδα λειτουργίας και σε όλες τις διαδικασίες
της ακαδημαϊκής ζωής

Τριτοβάθμια
εκπαίδευση

Σύγχρονα δεδομένα

(32^ο ενημερωτικό σημείωμα του Παρατηρητηρίου της Γ.Γ.Ι.Φ)

- Το έμφυλο ποσοτικό χάσμα στην εκπαίδευση φαίνεται ότι έχει πια κλείσει, αφού το ποσοστό ανδρών και γυναικών αποφοίτων από την τριτοβάθμια εκπαίδευση σε σχέση με το σύνολο του πληθυσμού είναι το ίδιο (24%)
- Το έμφυλο ποιοτικό χάσμα στα πεδία σπουδών παραμένει ισχυρό: το 2021 το ποσοστό των φοιτητριών που σπουδάζουν ανθρωπιστικές και κοινωνικές σπουδές, τέχνες και υγεία είναι 36%, ενώ το αντίστοιχο των φοιτητών είναι 16%
- Το ποσοστό των γυναικών καθηγητριών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση αντιστοιχεί στο 37,5% του συνόλου του διδακτικού προσωπικού των ΑΕΙ της Ελλάδας

Προκλήσεις

Στα ελληνικά σχολεία και όχι μόνο

Στερεότυπα φύλου στην εκπαίδευση

<https://www.youtube.com/watch?v=nrZ21nD9I-0>

(European Institute for Gender Equality, 2017)

Επαγγελματικός Προσανατολισμός

Επιστήμη, Τεχνολογία, Μηχανική, Μαθηματικά (STEM)

▶ Μόλις 22% των αποφοίτων είναι γυναίκες (2013-2015)

▶ Οι λόγοι πίσω από αυτόν τον διαχωρισμό οφείλονται σε μεγάλο βαθμό σε στερεότυπα φύλου που επηρεάζουν τις επιλογές κατευθύνσεων και τις επαγγελματικές φιλοδοξίες για τα κορίτσια και τα αγόρια

Εκπαίδευση, Υγεία, Πρόνοια (ΕΗΥ)

▶ Οι άνδρες αντιπροσωπεύουν μόνο το 21 % των αποφοίτων (2013-2015)

Μετάπειτα επαγγελματική πορεία

<https://www.youtube.com/watch?v=vA2eLnSsVSA>

Εκπαιδευτικό προσωπικό σχολικών μονάδων

Οριζόντιος διαχωρισμός

- Άνδρες και γυναίκες τείνουν να διδάσκουν και να ερευνούν διαφορετικά αντικείμενα

Κάθετος διαχωρισμός

- Οι γυναίκες είναι πιο πιθανό να εκπροσωπούνται στα χαμηλότερα επίπεδα μιας ιεραρχίας.

Οριζόντιος διαχωρισμός

- Οι γυναίκες είναι λιγότερο πιθανό να κατέχουν διδακτικές και ακαδημαϊκές θέσεις σε ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης
- Το 2015, οι γυναίκες αντιστοιχούσαν σε περισσότερο από 8 στους 10 υπαλλήλους στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, αλλά μόλις 4 στους 10 στην τριτοβάθμια εκπαίδευση
- Αυτή η ανισότητα συντηρεί τη μισθολογική διαφορά μεταξύ των φύλων, καθώς η διδασκαλία στις χαμηλότερες βαθμίδες εκπαίδευσης συνήθως συνοδεύεται από χαμηλότερους μισθούς

Κάθετος διαχωρισμός

- Οι γυναίκες δασκάλες είναι λιγότερο πιθανό από τους άντρες συνομηλίκους τους να προαχθούν σε διευθυντές σχολικών μονάδων
- Παρόμοια μοτίβα είναι εμφανή στον τομέα της έρευνας. Το 2016, οι γυναίκες αντιπροσώπευαν σχεδόν εξίσου τις θέσεις κατώτερου προσωπικού (46,4 %), αλλά ήταν πολύ λιγότερο πιθανό να κατέχουν ανώτερη θέση (23,7 %). Συνολικά, οι γυναίκες αποτελούν μόνο το ένα τρίτο των ερευνητών της ΕΕ

Σχολική ηγεσία

- Υποεκπροσώπηση των γυναικών στις διευθυντικές θέσεις

Εξωτερικά κίνητρα-
έλλειψη αποδοχής

Εσωτερικά κίνητρα-
έλλειψη αυτοπεποίθησης

- Ανάληψη των μικρότερων τάξεων του Δημοτικού, ενώ οι άνδρες δάσκαλοι αναλαμβάνουν τις μεγαλύτερες.

Σχολικά εγχειρίδια

Σχολικά
εγχειρίδια

Επαγγέλματα

Διάσημα
πρόσωπα

Γλωσσικός
σεξισμός

Στερεοτυπικές
συμπεριφορές
φύλων

Συμμετοχή στη
δημιουργία

Χρήση
αρσενικού
γένους

Εικονογράφηση

Γυναίκα
εκπαιδευτικός

Αντιλήψεις, στάσεις και πρακτικές εκπαιδευτικών

- Οι εκπαιδευτικοί ως μέλη της ευρύτερης κοινωνίας, είναι και οι ίδιοι συχνά επηρεασμένοι από τα στερεότυπα των ρόλων των δύο φύλων
- Συνειδητά ή ασυνείδητα οι εκπαιδευτικοί όλων των βαθμίδων επηρεάζουν την διαμόρφωση ρόλων σχετικών με το φύλο των μαθητών
- Προσδοκίες, στάση απέναντι στην έκφραση συναισθήματος, χωρισμός ομάδων, τιμωρίες, επιμερισμός αρμοδιοτήτων

Σχολική αυλή

- Μη ουδέτερη διαρρύθμιση, περιορισμένες επιλογές για μη αθλητικό παιχνίδι
- Προδιάθεση παροχής διαφορετικών χώρων για αγόρια και κορίτσια
- Συμβολή στην έμφυλη διχοτόμηση των παιχνιδιών

“ Στο διάλειμμα συνήθως συζητάμε, γιατί δεν έχουμε να κάνουμε κάτι άλλο. Ή καθόμαστε στις άκρες με τις φίλες μου, επειδή τ' αγόρια παίζουν όλη την ώρα στο κέντρο της αυλής και δεν έχουμε χώρο πολύ... (μαθήτρια Ε' τάξης) ”

Αθλητισμός

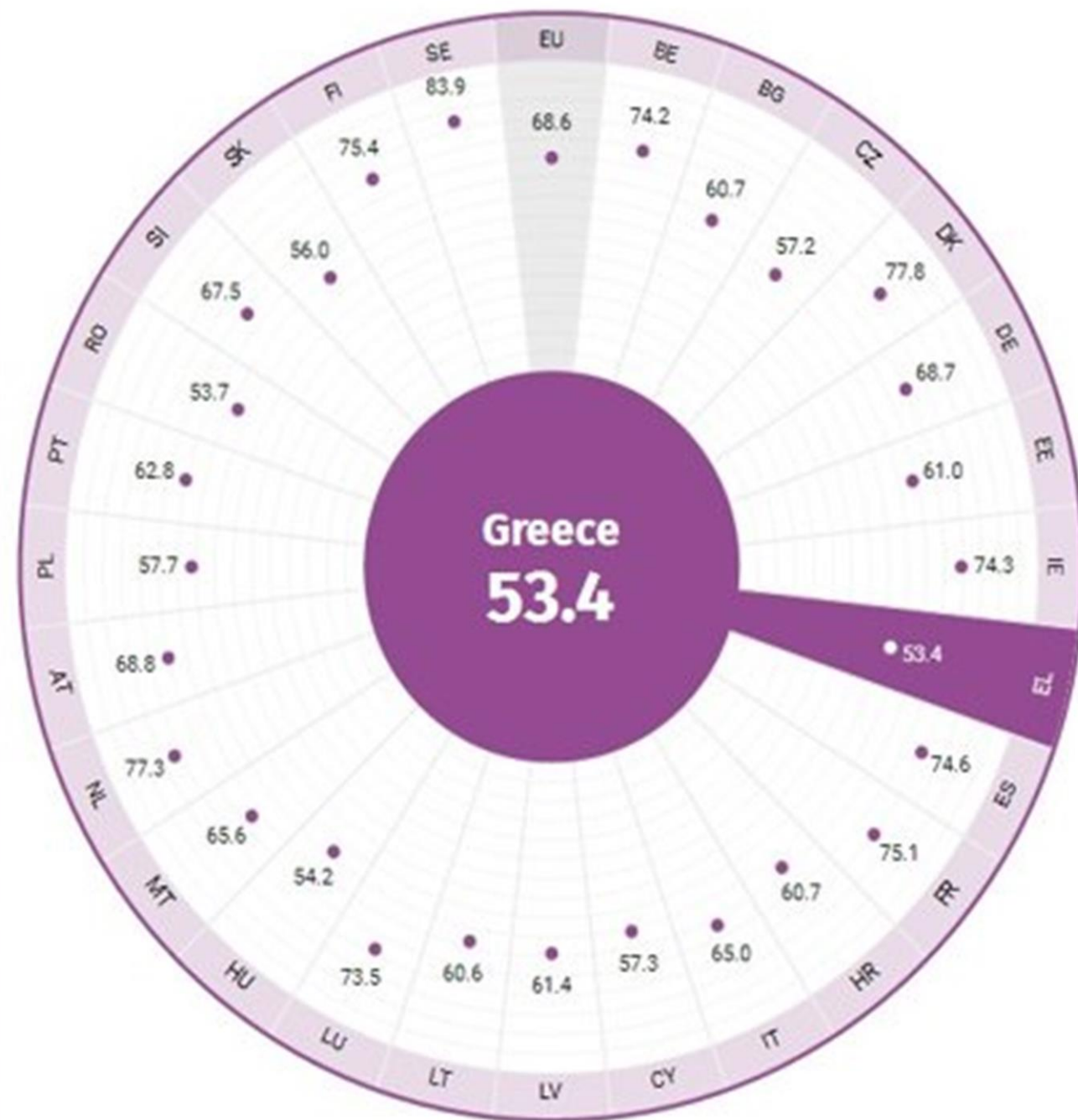
- Παραδοσιακά ανδροκρατούμενος τομέας
- Η πρόοδος για ισότητα των φύλων παρεμποδίζεται από τις κοινωνικές αντιλήψεις περί θηλυκότητας και αρρενωπότητας
- Συχνή σύνδεση του αθλητισμού με «ανδρικά» χαρακτηριστικά (σωματική δύναμη, αντοχή, ταχύτητα, ανταγωνιστικό πνεύμα)
- Οι γυναίκες που ασχολούνται με τον αθλητισμό μπορεί να θεωρούνται «αρρενωπές», ενώ οι άνδρες που δεν ενδιαφέρονται για τον αθλητισμό μπορεί να θεωρούνται «θηλυπρεπείς»

Δείκτης Ισότητας Φύλου

- Βαθμολογεί τα κράτη μέλη της ΕΕ βάσει μιας κλίμακας που κυμαίνεται από το 1 έως το 100.
- Οι βαθμολογίες αντικατοπτρίζουν τις διαφορές μεταξύ γυναικών και ανδρών και τα επίπεδα επιδόσεων σε έξι βασικούς τομείς: εργασία, χρήματα, γνώση, χρόνος, εξουσία και υγεία

Δείκτης Ισότητας Φύλου

- Ελλάδα 2022- 53,4
- Ελλάδα 2013- 48,6
- ΕΕ το 2022- 68,6

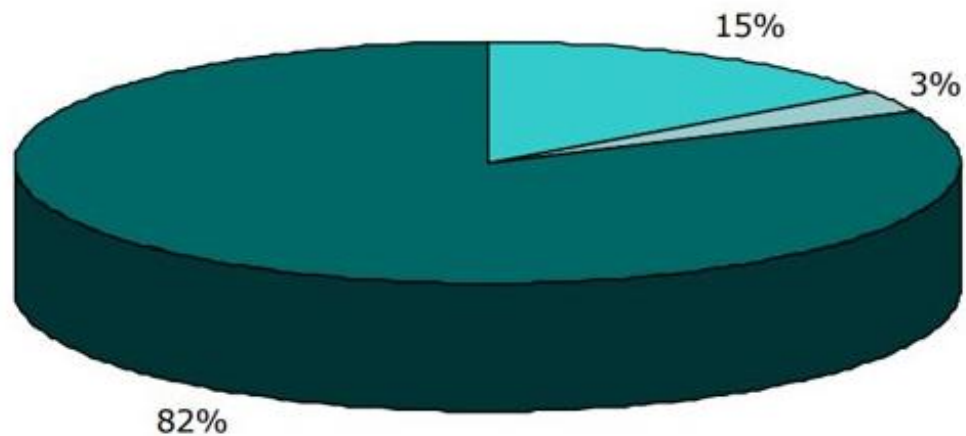
Παρεμβάσεις

Με επικέντρωση το φύλο

Ετήσιες Εκθέσεις για την Πρόοδο της Εφαρμογής των Πολιτικών Ισότητας των Φύλων

- Συγχρηματοδοτούμενες παρεμβάσεις του ΕΣΠΑ 2007-2013, ΕΠΑΛ 2007-2013, ΚΑΙ Π.Α.Α. ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ 2007-2013
- Συνολικά 215 δράσεις που συμβάλλουν στην εφαρμογή των πολιτικών ισότητας των φύλων σε όλες τις περιφερειακές ενότητες της Ελλάδας

Δράσεις 2007-2013

Από τις δράσεις αυτές:

7 δράσεις για
ένταξη της διάστασης του
φύλου στις παρεμβάσεις

32 θετικές δράσεις υπέρ των
γυναικών

176 μεμονωμένες δράσεις
ανεξάρτητα από ειδικούς στόχους,
οι οποίες συμβάλλουν λόγω της
φύσης τους στην ισότητα των
φύλων

Επιμορφώσεις εκπαιδευτικών

- "Ευαισθητοποίηση εκπαιδευτικών και παρεμβατικά προγράμματα για την προώθηση της ισότητας των φύλων"
- 1 Ιουλίου 2002 -31 Νοεμβρίου 2008 ΚΕΘΙ
- Προγράμματα επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών των δημόσιων σχολικών μονάδων Β' βάθμιας εκπαίδευσης και των δημόσιων Σχολών Αρχικής Επαγγελματικής Κατάρτισης (78 Επιμορφωτικά προγράμματα σε όλες τις Περιφέρειες της χώρας)
- Προγράμματα παρέμβασης από επιμορφούμενους/-ες εκπαιδευτικούς στις τάξεις των ανωτέρω εκπαιδευτικών μονάδων (850 παρεμβατικά προγράμματα σε όλες τις Περιφέρειες της χώρας)

Επιμορφώσεις εκπαιδευτικών

- "Ευαισθητοποίηση και Επιμόρφωση των Στελεχών και των Εκπαιδευτικών της Προσχολικής και της Α' Βάθμιας Εκπαίδευσης, σε θέματα ισότητας των φύλων και έμφυλων διακρίσεων"
- 15 Σεπτεμβρίου 2015 -30 Δεκεμβρίου 2016 Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης
- Συνολικός βαθμός ικανοποίησης από τη δράση: 8,44/10

Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός

- Το 2008 πραγματοποιήθηκε το έργο «Καλλιρρόη» με θέμα: Σχολικός Επαγγελματικός προσανατολισμός με την οπτική του φύλου, με ανάδοχους φορείς το Υπουργείο Παιδείας και το Αριστοτέλειο πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
- Υποστηρικτικό υλικό στα μέλη του ΣΕΠ για χρήση σε εκπαιδευτικές δράσεις-παρεμβάσεις στις σχολικές μονάδες της Β'βάθμιας εκπαίδευσης

Σχολικές αυλές

- Το 2018 ιδρύθηκε μια οργάνωση στην Ελλάδα με τον όνομα «Urbana», που ασχολείται με τον αστικό σχεδιασμό από την οπτική του φύλου
- Η ομάδα υλοποίησε το πρόγραμμα «Αυλές Συμπερίληψης» το 2019 και ξανά το 2022
- Στο πρόγραμμα έλαβαν μέρος συνολικά 5 Δημοτικά σχολεία ανά την Ελλάδα και ένα νηπιαγωγείο

"Αυλές συμπερίληψης"

- Υλοποιήθηκαν 7 διαδικτυακά εργαστήρια εκπαίδευσης και υποστήριξης των εκπαιδευτικών
- Οι μαθητές και το εκπαιδευτικό προσωπικό ερεύνησαν τον χώρο και την κοινωνική διάπλαση της αυλής και έθεσαν προτάσεις αλλαγών, ώστε να γίνει πιο συμπεριληπτική και να μπορεί να υποστηρίξει πολλαπλά παιχνίδια και δραστηριότητες
- Με την ολοκλήρωση του παιδαγωγικού μέρους, οι αρχιτεκτονικές παρεμβάσεις έχουν δρομολογηθεί σε 2 από τα σχολεία και βασίζονται στις επιθυμίες των ίδιων των παιδιών

Συμπεράσματα και
καλές πρακτικές

Συμπεράσματα

- Το έμφυλο χάσμα των φύλων στην εκπαίδευση σε νομικό και έκδηλο επίπεδο έχει γεφυρωθεί
- Ωστόσο, τα στερεότυπα φύλου υποβόσκουν σε ποικίλες πτυχές της σχολικής πραγματικότητας σε λανθάνον επίπεδο

Καλές πρακτικές

- Επιμορφώσεις εκπαιδευτικών (ερευνητικά, βιωματικά σεμινάρια)
- Ανανέωση σχολικών εγχειριδίων για απαλλαγή από στερεότυπα

- ΣΕΠ (ευέλικτο χρονικό περιθώριο, δυνατότητα αλλαγής κατεύθυνσης, σύνδεση σχολείου με τη ρεαλιστική πραγματικότητα του επαγγέλματος)
- Ισορροπία φύλων στις θέσεις λήψης αποφάσεων

Αντιμετώπιση στερεοτύπων φύλου σε όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης προωθώντας σχολικά προγράμματα με ευαισθησία ως προς το φύλο, διδακτικές προσεγγίσεις, διοικητικές πρακτικές και δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου σε βάθος χρόνου

Βιβλιογραφία

- Connolly, P (2003). Gendered and gendering spaces. Playgrounds in the early years. In C. Skelton & B. Francis (Eds.), *Girls and boys in the primary classroom* (pp. 113-133). Open University Press.
- Διαμαντής, Δ. (2006). *Η εκπαίδευση κατά τον Καποδίστρια. 6*.
https://www.syllogosperiklis.gr/old/ep_bima/epistimoniko_bima_6/02_diamantis.pdf
- Ζίωγου-Καραστεργίου, Σ. (2006). *Διερευνώντας το φύλο. Ιστορική διάσταση και σύγχρονος προβληματισμός στη γενική, επαγγελματική και συνεχιζόμενη εκπαίδευση*. Βάνιας.
- Κλαδούχου, Ε. (2005). *Εκπαίδευση και φύλο στην Ελλάδα: Σχολιασμένη καταγραφή της βιβλιογραφίας* [Αδημοσίευτη μεταπτυχιακή εργασία]. Πανεπιστήμιο Αιγαίου.
- Κωστάκη, Σ. Μ. (2019). Πώς οι εκπαιδευτικοί Πρωτοβάθμιας αντιμετωπίζουν τα Ψηφιακά Μαθησιακά Αντικείμενα για τις Φυσικές Επιστήμες του Φωτόδεντρου. *Ανοικτή Εκπαίδευση*, 15(1), 160-183.
- Μόσχου, Ε. (2021). *Η παιδεία στα χρόνια του Καποδίστρια (1828-1831). Μελέτη εκπαιδευτικών επιστολών του πρώτου Κυβερνήτη* [αδημοσίευτη μεταπτυχιακή εργασία]. Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης.
- Μπέλλα, Μ. (2018). *Η ανωτέρα γυναικεία σχολή. Ένα προδρομικό παιδαγωγικό και πολιτικό εγχείρημα του Δημήτρη Γληνού*. Τόπος.

Βιβλιογραφία

- Μπουζάκης, Σ. (1994). *Εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις στην Ελλάδα. Πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια γενική και τεχνικοεπαγγελματική εκπαίδευση*. (Τόμος Α). Gutenberg.
- Νόμος 4604, Εφημερίδα της Κυβερνήσεως 26/3/2019, τ.1, αρ.φ.50
- Πλιόγκου Β., Κανταρτζή Ε., & Τριανταφύλλου Μ. (2017). Έμφυλες αναπαραστάσεις στα σχολικά εγχειρίδια θετικής κατεύθυνσης των δύο τελευταίων τάξεων του Δημοτικού σχολείου. *Έρευνα στην Εκπαίδευση*, 6(1), 140–160. <https://doi.org/10.12681/hjre.11940>
- Πρωτογεράκη, Ε. (2011). *Ιστορική διάσταση της γυναικείας εκπαίδευσης στην Ελλάδα* [Αδημοσίευτη διπλωματική εργασία]. Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο.
- Rogošić, S., Maskalan, A., & Krznar, T. (2020). Preschool teacher's attitudes towards children's gender roles: The effects of sociodemographic characteristics and personal experiences of gender discrimination. *Problems of Education in the 21st Century*, 78(3), 410–422. <https://doi.org/10.33225/pec/20.78.410>
- Ταλιαδώρου, Ν., & Πασιαρδής, Π. (2016). Άσκηση ηγεσίας και επαγγελματική ικανοποίηση των εκπαιδευτικών: Ο ρόλος της συναισθηματικής νοημοσύνης και της πολιτικής ικανότητας των διευθυντών σχολείων Δημοτικής Εκπαίδευσης. *Επιστήμες Αγωγής*, 2016(3), 39–59. <https://ejournals.lib.uoc.gr/index.php/edusci/article/view/1195/1088>
- <https://eige.europa.eu/>
- <https://www.kethi.gr/>
- <https://urbana.gr/>

ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΥΜΕ ΠΟΛΥ!

Ερωτήσεις;